

نظام انقلابی تمدن‌ساز در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله) (مراحل، موانع و الزامات)

محمد قاسمی شوب^۱

اولین همایش بین‌المللی گام دوم انقلاب؛ الگوی نظام انقلابی تمدن‌ساز

International Conference on the Second Step of the Revolution

چکیده

براساس منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله)، انقلاب اسلامی و نظام ولایی برآمده از آن به منظور نیل به مرحله تمدن‌سازی اسلامی و زمینه‌سازی برای ظهور حضرت صاحب الزمان ارواحنا فداه، باید مراحل را طی کند و ضرورت دارد در گام دوم انقلاب برای تحقق این هدف متعالی با مجاهدت در این راه، ضمن شناسایی موانع و برطرف نمودن آن‌ها، بر الزامات و دستورالعمل‌های خاصی تقید و پایبندی داشته باشند. در این پژوهش با بررسی اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله) به روش توصیفی، ضمن ارائه تصویری از مراحل مطلوب برای ایجاد تمدن اسلامی، مهم‌ترین موانع تحقق نظام انقلابی تمدن‌ساز از نظر معظم له، در قالب موانع دورنی و بیرونی و مهم‌ترین الزامات مورد نیاز برای تحقق این مهم، در بُعد الزامات مرتبط با مردم و مسئولان تبیین می‌شود.

واژگان کلیدی

انقلاب، نظام، دولت، جامعه، تمدن اسلامی، امام خامنه‌ای (مدظله)

مقدمه

محقق شدن تمدن نوین اسلامی، هدفی بسیار متعالی و ارزشمند است که نیل به آن نیازمند جهادی بی وقفه است. چشم انداز مطلوب جامعه منتظر و مهدوی هنگامی به تکامل و فعلیت خواهد رسید که شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی به نحو اتم در آن تجلی پیدا نموده و زمینه‌های ظهور حضرتش عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌شریف مهیا گردد. دین اسلام پس از آغاز بعثت پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله، تمدنی بسیار پیشرفته را پایه‌گذاری کرد که تمدن‌های دیگر را تحت شعاع قرار داد؛ ولی با وجود همه پیشرفت‌هایی که در صدر اسلام حاصل شد، بدخواهان و دنیاپرستانی بودند که مردم را از ورود به این تمدن بزرگ باز داشتند و راه مقابله با آن را در پیش گرفتند؛ از این رو، دروازه این تمدن بزرگ هرچند تماماً بسته نشد؛ ولی موجب کند شدن تحقق برنامه‌های آن شد.

مهم‌ترین عامل انحطاط و انحراف کشورهای اسلامی در این میان، فاصله گرفتن و دور نگه داشتن جوامع اسلامی از جهان‌بینی توحیدی و تعالیم ناب اسلام بود. در سده اخیر با کوشش‌های عالمان و مصلحان دینی، به تدریج موجی از بیداری اسلامی و گرایش به قرآن و آموزه‌های اسلام شکل گرفت و منشأ حرکت‌های فکری، اجتماعی و سیاسی شد.

در این میان، انقلاب اسلامی ایران نقطه اوج این حرکت‌ها بود و توانست هیمنه ساختار سلطه جهانی را به لرزه درآورد و نویدبخش تجدید حیات دوباره اسلام و ایجاد تمدن نوین اسلامی باشد و بلافاصله پس از پیروزی این انقلاب، اقدامات لازم به منظور شکل‌گیری نظام اسلامی آغاز شد.

در عصر حاضر، مسلمانان به منظور احیای تمدن جهانی اسلام و زمینه‌سازی ظهور حضرت ولی عصر ارواحنا فداه، باید با عنایت به فرمایشات رهبر فرزانه انقلاب اسلامی (مدظله) به عنوان علمدار و امام مسلمین جهان، ضمن کسب معرفت، نسبت به مراحل که برای تحقق تمدن جهانی اسلام ضروری است تا طی شود، موانع ادامه این حرکت در نظام اسلامی برآمده از انقلاب را شناسایی نموده و با کسب معرفت نسبت به الزامات و دستورالعمل‌هایی که فرمانده معظم کل قوا در خصوص رفع این موانع تبیین فرموده، به منظور تحقق نظام انقلابی تمدن‌ساز و زمینه‌سازی ظهور گام بردارند؛ بنابراین، ضروری است تا با بررسی اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله) به روش توصیفی، ضمن ارائه تصویری از مراحل مطلوب برای ایجاد

تمدن اسلامی، مهم‌ترین موانع تحقق نظام انقلابی تمدن‌ساز و مهم‌ترین الزامات مورد نیاز برای تحقق این مهم از نظر معظم له تبیین شود.

پژوهش و تحلیل

اصطلاحات اساسی پژوهش

در مطلع نخست، مهم‌ترین واژگان و اصطلاحاتی که در تبیین عنوان و موضوع پژوهش نقش به‌سزایی دارند، بررسی می‌شوند.

انقلاب

انقلاب، اسم مصدر ثلاثی مزید از باب انفعال و از ریشه «ق.ل.ب»، در لغت به معنای دست یافتن به حکومت و قدرت (مهیار، ۱۳۷۰: ۱۵۴)، دگرگون شدن (عمید، ۱۳۶۹، ج ۱: ۲۵۳)، زیر و رو شدن، برگشتن، تغییر، تحول و تبدل (معین، ۱۳۸۶، ج ۱: ۲۰۸) است. انقلاب در اصطلاح مرسوم علوم سیاسی به معنای تغییر شدید و ناگهانی در یک نظام حکومتی است که اغلب با آشوب و درگیری همراه است و به هرگونه تغییر و تحول بنیادی در نهادها و ارزش‌های یک جامعه، انقلاب گفته می‌شود (ایوانز، نونام، ۱۳۸۱: ۷۳۰).

ایشان انقلاب را تغییر اساسی و عمیق در زیربنای تشکیلات سیاسی و اقتصادی یک جامعه می‌دانند که معمولاً با اعمال خشونت همراه می‌باشد و مستلزم تغییر نظام سیاسی حاکم بوده و معمولاً با حرکت عمومی مردم همراه است (طلوعی، ۱۳۸۵: ۲۰۸).

امام خامنه‌ای^(مدظله) در بازتعریفی از مفهوم انقلاب می‌فرماید: «انقلاب که می‌گوییم، حتماً به معنای زد و خورد و شلوغ‌کاری و امثال این‌ها نیست، برخلاف آن برداشت‌هایی است که می‌بینیم در بعضی از نوشته‌ها خوششان می‌آید با کلمه انقلاب بازی کنند! گاهی می‌خواهند انقلاب را به معنای شورش، اغتشاش، بی‌نظمی و بی‌سامانی وانمود کنند و بگویند ما انقلاب نمی‌خواهیم؛ یعنی انقلاب چیز بدی است. این برداشت‌های غلط از انقلاب است. انقلاب یعنی دگرگونی بنیادی، البته این دگرگونی بنیادی در اغلب موارد بدون چالش‌های دشوار و بدون زورآزمایی امکان‌پذیر نیست؛ اما معنایش این نیست که در انقلاب حتماً بایستی اغتشاش و شورش و مثال این‌ها باشد. نه، ولی هر شورش و هر اغتشاش و هر تهیج عام و

توده‌ای هم معنایش انقلاب نیست، هر تحولی هم معنایش انقلاب نیست. انقلاب آنجایی است که پایه‌های غلطی برچیده می‌شود و پایه‌های درستی به جای آن گذاشته می‌شود (فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۰۹/۱۲).

منظور از انقلاب اسلامی، حرکت انقلابی است، وگرنه به يك معنا انقلاب شامل همه این مراحل می‌شود. اینجا منظور ما از انقلاب اسلامی، یعنی همان حرکت انقلابی و جنبش انقلابی که نظام مرتجع را، نظام قدیمی را، نظام وابسته و فاسد را سرنگون می‌کند و زمینه را برای ایجاد نظام جدید آماده می‌کند (فرمایشات در دیدار دانشجویان کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۴).

انقلاب يك چنین حالتی است، مثل آنچه که قدیمی‌ها می‌گفتند اکسیر، کیمیا که عنصر مس را به عنصر طلا تبدیل می‌کند. این البته حالا ممکن است در ذهن بعضی‌ها افسانه به نظر برسد. افسانه هم نیست، واقعیت داشته و دارد. انقلاب يك چنین چیزی است، تغییردهنده است، دگرگون‌کننده است (فرمایشات در دیدار دانشجویان، ۱۳۸۷/۰۷/۰۷).

این دگرگونی فقط در سطح مناسبات اجتماعی نیست، بلکه در درجه اول، در لایه درون انسان‌ها و ذهنیت‌هاست. اولین تغییر اینجا داده می‌شود، در دل‌ها (جمعی از پژوهشگران، ۱۳۹۲: ۲۳).

نظام

نظام، اسم مصدر از ریشه «ن.ظ.م» و در لغت به معنای نظم دادن، رویه، عادت، روش (عمید، ۱۳۶۹، ج ۲: ۱۹۰۹)، مجموعه سپاهیان و افسران کشور و ادارات مربوط به آن‌ها است (معین، ۱۳۸۶، ج ۲: ۱۹۴۸). نظام در اصطلاح به معنای مجموعه منسجمی از کنش‌ها و واکنش‌ها است که برای تربیت انسان و دستیابی به هدف - با استفاده از ابزار مشروع - در جامعه تعبیه و طراحی می‌شود. نظام سیاسی، شکل و ساخت قدرت دولتی و نهادهای عمومی اعم از سیاسی، اداری، اقتصادی، قضایی، نظامی و مذهبی و چگونگی عملکرد این نهادها و قوانین ناظر و حاکم بر آن‌ها است. اسلام با توجه به ترسیم هدف و مبانی غنی و اصول و قواعد کلی اداره جامعه، نظام سیاسی مخصوص به خود را دارد که از سایر نظام‌های سیاسی متمایز است (نوروزی، ۱۳۸۰: ۱۷).

امام خامنه‌ای^(مدظله) در این خصوص می‌فرماید: «حلقه بعد، نظام اسلامی است

(فرمایشات در دیدار دانشجویان کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۴). انقلاب که تحقق پیدا کرد، بلافاصله بعد از آن، تحقق نظام اسلامی است (فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۰۹/۱۲). بعد از آنکه ملت عزیز ما این حرکت عظیم را انجام داد، حرکت بعدی این بود که يك نظام اسلامی - یعنی ترتیب اداره کشور همان طوری که اسلام گفته است- در این کشور به وجود بیاورید» (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸).

تمدن

تمدن، اسم مصدر ثلاثی مزید از باب تفاعل و از ریشه «م.د.ن»، در لغت به معنای شهرنشین شدن، خوی شهری گزیدن، با اخلاق مردم شهر آشنا شدن (عمید، ۱۳۶۹، ج ۱: ۶۱۵) و همکاری افراد جامعه در امور اجتماعی، اقتصادی، دینی، سیاسی است (معین، ۱۳۸۶، ج ۱: ۴۸۴). مدنیت و تربیت‌پذیری یک جامعه را «تمدن» می‌نامند (حییم، ۱۹۹۵ م: ۱۱۷). این واژه در فرهنگنامه‌ها به معنای شهرنشینی و همکاری‌های لازم در جامعه شهری تعریف شده است (دهخدا، ۱۳۷۷: ذیل واژه تمدن؛ عمید، ۱۳۶۹، ج ۱: ۵۳۰). نظم اجتماعی در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اخلاقی و شکوفایی معرفت از تعاریف دیگر تمدن معرفی شده است (ویل دورانت، ۱۳۳۱، ج ۱: ۱۹).

واژه تمدن در عربی معادل «الحضارة» است و ابن‌خلدون در تعریف اصطلاحی آن گفته است: «إن الحضارة هي أحوال عادية زائدة على الضرورية من أحوال العمران. إن الحضارة غاية العمران و نهاية عمره و أنها مؤذنة بفساده (ابن‌خلدون، ۱۹۶۰ م، ج ۱: ۶۵۶)؛ تمدن حالات عادی جامعه است که فراتر از آبادی‌های ضروری آن است، بلکه هدف از آبادسازی شهر، رسیدن به تمدن است و با دسترسی به چنین تمدنی، عمران و آبادی پایان می‌یابد.»

منظور از «تمدن نوین اسلامی» علاوه بر شاخصه‌هایی که در «تمدن کهن اسلامی» همچون ایمان، معرفت، جهاد، عدالت و اخلاق وجود دارد، شاخصه‌هایی مانند عقلانیت، اقتصاد، رسانه و روابط بین‌الملل نیز دخیل هستند و هنگامی که این شاخصه‌ها به طور صحیح در جامعه عینیت پیدا کنند، تمدن نوین اسلامی که همان جامعه مهدوی است، تحقق پیدا خواهد کرد. اینجاست که در بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به جوانان می‌خوانیم: «دهه‌های

آینده دهه‌های شما است و شما باید کارآموده و پراکنگیزه از انقلاب خود حراست کنید و آن را هرچه بیشتر به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی^{ارواحنافده} است، نزدیک کنید» (فرمایشات در متن بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲).

امام خامنه‌ای^(مدظله) تمدن اسلامی را اینگونه تعریف می‌فرماید: «تمدن اسلامی یعنی تمدنی که در آن علم همراه با اخلاق است، پرداختن به مادیات همراه با معنویت و دین است و قدرت سیاسی همراه با عدالت است. تمدن براساس یک فکر جدید، یک حرف جدید، یک نگاه جدید به مسائل بشر و مسائل انسانیت و علاج دردهای انسانیت است. یک زبان نویی است که دل‌های نسل‌های نوری انسان و قشرهای محروم جوامع گوناگون آن زبان را می‌فهمند و درک می‌کنند، نه به معنای اینکه لزوماً نظام سیاسی اسلامی در نقاط دیگر جهان هم قبل از عصر ظهور گسترش پیدا کند، نه معنایش این نیست؛ بلکه تمدن براساس یک فکر جدید، یک حرف جدید، یک نگاه جدید به مسائل بشر و مسائل انسانیت و علاج دردهای انسانیت است. یک زبان نویی است که دل‌های نسل‌های نوری انسان و قشرهای محروم جوامع گوناگون، آن زبان را می‌فهمند و درک می‌کنند. به معنای رساندن یک پیام است به دل‌ها تا به تدریج در میان جوامع مختلف گسترش و رشد پیدا کند» (فرمایشات در جمع اساتید، فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه، ۱۳۷۹/۰۷/۱۴).

آرمان نظام جمهوری اسلامی را می‌توان در جمله کوتاه «ایجاد تمدن اسلامی» خلاصه کرد. تمدن اسلامی یعنی آن فضایی که انسان در آن فضا از لحاظ معنوی و از لحاظ مادی می‌تواند رشد کند و به غایات مطلوبی که خدای متعال او را برای آن غایات خلق کرده است، برسد. زندگی خوبی داشته باشد. زندگی عزتمندی داشته باشد. انسان عزیز، انسان دارای قدرت، دارای اراده، دارای ابتکار، دارای سازندگی جهان طبیعت، تمدن اسلامی یعنی این! هدف نظام جمهوری اسلامی و آرمانش این است» (فرمایشات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۲/۰۶/۱۴).

مراحل و فرایند تحقق تمدن نوین اسلامی در اندیشهٔ امام خامنه‌ای (مدظله)

با بررسی منظومهٔ فکری مقام معظم رهبری (مدظله) می‌توان دریافت که به‌منظور تحقق تمدن نوین اسلامی باید به ترتیب مراحل پنجگانهٔ «انقلاب اسلامی»، «نظام اسلامی»، «دولت اسلامی»، «جامعهٔ اسلامی» و نهایتاً «تمدن نوین اسلامی» را طی نمود؛ بنابراین، در بخش ذیل، هریک از این مراحل با فرمایشات گوه‌ربار ولی‌امر مسلمین جهان، حضرت امام خامنه‌ای (مدظله) مورد تعریف و تبیین قرار می‌گیرد.

انقلاب اسلامی

فرایند تحقق اهداف اسلامی با مرحلهٔ «انقلاب اسلامی» آغاز می‌شود. انقلاب الزاماً به معنای زد و خورد و شلوغ‌کاری و امثال این‌ها نیست. انقلاب یعنی دگرگونی بنیادی. انقلاب آنجایی است که پایه‌های غلطی برچیده می‌شود و پایه‌های درستی به جای آن گذاشته می‌شود (فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۷/۰۹/۱۲). مرحلهٔ انقلاب اگرچه پرهیجان‌ترین و پر سروصداترین مرحله است؛ اما در مقایسه با مراحل بعدی فرایند، آسان‌ترین مرحله به شمار می‌رود (فرمایشات در جمع کارگزاران نظام جمهوری اسلامی، ۱۳۸۰/۰۹/۲۱).

در این مرحله بنای ضایع و پوسیده و کج و بدبنیان رژیم‌های استبدادی از بن برچیده شده و بنای جدیدی مبتنی بر اسلام حاکم می‌گردد (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعهٔ تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸)؛ به عبارت دیگر، به موجب این حرکت انقلابی، نظام مرتجع قدیمی و وابسته و فاسد سرنگون شده و زمینه برای نظام اصلح فراهم می‌گردد (فرمایشات در دیدار دانشجویان کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۴).

نظام اسلامی

پس از تحقق انقلاب، گام بعدی تحقق نظام اسلامی یا تعریف هویت کلی نظام است (فرمایشات در دیدار دانشجویان کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۴). نظام اسلامی یعنی طرح مهندسی و شکل کل اسلامی را در جایی پیاده کردن (فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۰۹/۱۲). مرحلهٔ نظام اسلامی مترتب

بر مرحله انقلاب اسلامی است؛ یعنی به شرط موفقیت در مرحله انقلاب است که می‌توان وارد مرحله نظام اسلامی شد و آن را محقق ساخت (فرمایشات در جمع کارگزاران نظام جمهوری اسلامی، ۱۳۸۰/۰۹/۲۱). در مرحله نظام اسلامی، مهندسی عمومی جامعه، اسلامی می‌شود. تحقق نظام اسلامی به معنای جایگزین شدن «نظام دینی تقوایی مردمی‌گزینی» به جای «نظام سلطنتی استبدادی فردی موروثی اشرافی وابسته» و «تصویب شکل کل قانون اساسی» است (فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۰۹/۱۲).

معنای نظام اسلامی این است که ترتیب اداره کشور [به نحو اجمالی و در سطح قوانین حاکم] به همان نحوی است که اسلام گفته است؛ یعنی قانون اساسی و آرایش و چینش سیاسی کشور اسلامی است. اینکه مردم‌سالاری دینی به جای حکومت شاهنشاهی بر کشور حاکم شد و مردم، مسئولان کشور را مستقیم یا غیرمستقیم انتخاب کردند؛ همچنین محور قرار گرفتن دین در وضع قانون و اجرائیات کشور، مصادیق تحقق نظام اسلامی در کشور ماست. نظام اسلامی به ما می‌گوید که آهنگ کلی حرکت مردم به سمت اهداف و آرمان‌های دینی است (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸).

دولت اسلامی

بنابر آرمان جمهوری اسلامی ایران، دستگاه حاکمه کشور باید در عمل، سازماندهی و در چگونگی رفتار خود به‌طور کامل اسلامی باشند؛ یعنی اگرچه در مرحله نظام اسلامی منبع تقنین و معیار و ملاک اجرا و ارکان تصمیم‌گیری کشور با استناد به قانون اساسی- مبتنی بر اسلام مشخص شده است؛ ولی مرحله نظام اسلامی، مرحله پایه‌گذاری اصولی اداره اسلامی کشور است؛ به عبارت دیگر، نظام اسلامی صرفاً یک اسم و عنوان و شکل نیست، بلکه محتوایی دارد و باید کارهایی در واقعیت زندگی مردم انجام بگیرد. تحقق این واقعیت‌ها در زندگی مردم، نیازمند تربیت کارگزاران و عناصر مؤمن و معتقدی است (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸) که بتوانند براساس قانون اساسی، نهادها و بنیان‌های کشور

را به نحو اسلامی اداره و مدیریت کنند و بینش و رفتار اسلامی را بر دستگاه‌های مدیریتی و نظامات گوناگون اداره‌کننده کشور حاکم سازند (فرمایشات در دیدار دانشجویان کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۴).

بنابراین، دولت اسلامی به معنای حقیقی یعنی تشکیل منش و روش دولتمردان به گونه اسلامی_البته دولت در اینجا به معنای عام و اصطلاح سیاسی‌اش مدنظر است، نه به معنای هیئت وزرا و قوه مجریه_ دولت یعنی قوای سه‌گانه، مسئولان کشور و حتی رهبری (فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۰۹/۱۲). در یک کلام، دولت اسلامی یعنی مجموعه کارگزاران حکومت اسلامی. به معنای اخیر، کاملاً مشخص است که تشکیل دولت اسلامی، سنگین‌تر و دشوارتر از مرحله انقلاب و نظام است؛ چراکه در این مرحله باید کارگزاران حکومت اسلامی به معنای واقعی کلمه، هم در روش و منش خودشان اسلامی شوند (فرمایشات در جمع کارگزاران نظام جمهوری اسلامی، ۱۳۸۰/۰۹/۲۱) و هم سازوکارها و نهادهای جامعه، اسلامی شوند (فرمایشات در دیدار دانشجویان کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۴).

دولت اسلامی‌ای که بتواند مقاصد ملت ایران و انقلاب عظیم اسلامی را تأمین کند، دولتی است که در آن رشوه، فساد اداری، ویژه‌خواری، کم‌کاری، بی‌اعتنایی به مردم، میل به اشرافی‌گری و حیف و میل بیت‌المال نباشد. دولت اسلامی را باید با تکیه به تعالیم امیرالمؤمنینعلیه‌السلام در نهج‌البلاغه ساخت و آن را ارتقا بخشید (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸). یکی از مهم‌ترین آثار و نتایج تحقق دولت اسلامی، مضاعف شدن کارآمدی جمهوری اسلامی در چشم جهانیان است (فرمایشات در دیدار مسئولان نظام، ۱۳۸۳/۰۸/۰۶).

همچنین، دولتی اسلامی است که می‌تواند کشور اسلامی را به وجود آورد؛ یعنی اگر مسئولان کشور انسان‌های صادقی باشند، مردم نیز صداقت‌پیشه خواهند شد. اگر مسئولان کشور بر هوا و هوس خود فائق آیند، مردم نیز از اسارت هوا و هوس آزاد خواهند شد. اگر کارگزاران نظام انسان‌های شجاعی باشند، مردم نیز شجاع بار خواهند آمد (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸).

اگرچه دولت اسلامی کامل به معنای واقعی کلمه در زمان انسان کامل تشکیل

خواهد شد؛ ولی مجموعه کارگزاران حکومت نیز باید به قدر توان و تلاش، خودشان را به نقطه‌ای برسانند که با نصاب جمهوری اسلامی تطبیق پیدا کنند. در واقع، دولت اسلامی در عصر حاضر یعنی نزدیک شدن به حد نصاب و شاخص‌های مقبول در ظرف نظام جمهوری اسلامی. معنای شعار دولت اسلامی این است که ما می‌خواهیم اعمال فردی، رفتار با مردم، رفتار بین خودمان، رفتار با نظام‌های بین‌الملل و نظام سلطه جهانی را به معیارها و ضوابط اسلامی نزدیک‌تر کنیم (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸).

جامعه اسلامی

مرحله جامعه اسلامی، مرحله تالو و تشعشع نظام اسلامی است (فرمایشات در جمع کارگزاران نظام جمهوری اسلامی، ۱۳۸۰/۰۹/۲۱). مرحله‌ای است که عدالت در جامعه و در میان عموم مردم مستقر می‌شود. تبعیض از بین می‌رود. فقر به تدریج ریشه‌کن می‌گردد. عزت حقیقی برای مردم به وجود می‌آید و جایگاه کشور در روابط بین‌الملل ارتقا پیدا می‌کند (فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۰۹/۱۲).

در مرحله تحقق کشور اسلامی، اسلام حیات‌بخش، اسلام نشاط‌آور، اسلام تحرک‌آفرین، اسلام بدون کج‌اندیشی و تحجر و انحراف، اسلام بدون التقاط، اسلام شجاعت‌بخش به انسان‌ها و اسلام هدایت‌کننده انسان‌ها به سوی علم و دانش بر سرتاسر جامعه حاکم می‌شود. در کشور اسلامی، هم احکام و مقررات و هم اجراء اسلامی است. هم دولتمردان اسلامی‌اند، هم مردم به تبع حال و به تبع دولتمردان از لحاظ اخلاقی اسلامی خواهند شد (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸).

از همان ابتدای انقلاب، هدف انقلابیون این بود که این جامعه محقق شود؛ یعنی جامعه‌ای عادل و برخوردار از عدالت، جامعه‌ای آزاد که مردم در اداره کشور و آینده و پیشرفت خود دارای نقش و تأثیر باشند، جامعه‌ای دارای عزت ملی و استغنائی ملی، جامعه‌ای برخوردار از رفاه و مبرای از فقر و گرسنگی، جامعه‌ای دارای پیشرفت‌های

همه‌جانبه و برخوردار از پیشرفت علمی، اقتصادی، سیاسی و بالاخره جامعه‌ای بدون سکون و رکود و توقف و در حال پیروی دائم (فرمایشات در دیدار دانشجویان کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۴). نتیجه تحقق جامعه اسلامی، الگو و اسوه شدن جامعه اسلامی ایران برای همه مسلمان‌های عالم است؛ یعنی تحقق آیه N لتکونوا شهداء علی الناس M (فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۰/۱۲).

مطابق چشم‌انداز ۱۴۰۴ باید به نحوی حرکت و برنامه‌ریزی شود که تا این تاریخ دولت اسلامی تحقق یافته و انقلاب وارد گام چهارم خود شود؛ زیرا صراحتاً در این سند راهبردی گفته شده است: «ایران کشوری است توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل» (سند چشم‌انداز بیست ساله نظام جمهوری اسلامی ایران، ابلاغی ۱۳۸۲/۰۸/۱۳). تشکیل جامعه اسلامی، بزرگ‌ترین وسیله برای گسترش تفکر اسلام ناب و بسط تجربه انقلاب اسلامی در عالم است. مهم‌ترین مأموریت نسل حاضر این است که جامعه اسلامی را در افق زمانی مشخص شده و متناسب با شاخص‌های ترسیم‌شده از سوی رهبر معظم انقلاب (مدظله) محقق سازند (فرمایشات در دیدار دانشجویان سراسر کشور، ۱۳۸۷/۰۷/۰۷).

تمدن اسلامی

خط کلی فرایند تحقق اهداف اسلامی اگر با جدیت، پشتکار و با شناخت لوازم و عمل به وظایف پی گرفته شود، سرنوشت حتمی این است که تمدن اسلامی یک فرایند تحقق اهداف اسلامی و مراحل پنجگانه آن بار دیگر پرتو خود را بر مجموعه عظیمی از دنیا بگستراند (فرمایشات در جمع اساتید، فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه، ۱۳۷۹/۰۷/۱۴). از همان آغازین روزهای انقلاب نیز، هم فعالان مردمی و هم رهبران انقلابی به دنبال ارائه نسخه مطلوب و میسر از اسلام در جهان معاصر بودند و می‌خواستند در گام نخست، ابتدا يك جامعه و الگوی مطلوب عملی در ایران برای جلب توجه جوامع اسلامی پدید آورند و در گام بعدی همه جوامع بشری

را متوجه این الگو نمایند. انقلاب می‌خواست به همه کسانی که در هر نقطه‌ای از دنیای اسلام هستند، نشان بدهد که این الگو تحقق‌یافتنی و شدنی است، این هم نمونه‌اش (فرمایشات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های شیراز، ۱۳۸۷/۰۲/۱۴).

تمدن اسلامی مرحله‌ای است که نظایر الگوی جامعه اسلامی پدیدآمده در ایران پس از طی مراحل قبلی فرایند در کشورهای مختلف به وجود آید (فرمایشات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های شیراز، ۱۳۸۷/۰۲/۱۴)؛ به این ترتیب، با تحقق تمدن اسلامی، فرهنگ اسلامی فضای عمومی بشریت را فرا خواهد گرفت (ابراهیمی کوشالی، ۱۳۹۴: ۲۱۳)؛ مقام معظم رهبری، فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸؛ فرمایشات در جمع اساتید، فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه، ۱۳۷۹/۰۷/۱۴)، البته نباید فراموش کرد که تمدن اسلامی به صورت کامل در دوران ظهور حضرت بقیة اللہ ارواحنا فداه تشکیل خواهد شد (فرمایشات در جمع اساتید، فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه، ۱۳۷۹/۰۷/۱۴).

موانع تحقق نظام انقلابی تمدن‌ساز در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله)

از آنجا که ما در جمهوری اسلامی با یک موجود پویا و پیش‌رونده روبه‌رو هستیم؛ بنابراین، ممکن است با کمبودها و مشکلات و موانعی روبه‌رو شویم که اگر این کمبودها و موانع را جدی نگیریم، چه بسا شاهد وارد شدن خسارت‌های جبران‌ناپذیری به سیر تکاملی انقلاب اسلامی باشیم (فرمایشات در دیدار دانشجویان نمونه و نمایندگان تشکل‌های مختلف دانشجویی، ۱۳۸۵/۰۷/۲۵). این موانع و کمبودها به دو دسته تقسیم می‌شوند؛ یکی «موانع درونی» و دیگری «موانع بیرونی».

موانع درونی

موانع درونی آن چیزهایی هستند که در درون خود ما انسان‌ها، اعم از مسئولین و آحاد مردم، قرار دارند، مانند ضعف‌های فکری، ضعف‌های عقلانی، راحت‌طلبی، آسان‌گرایی، آسان‌پنداری، گریز از چالش‌ها، تربیت‌های اجتماعی و عادت‌های غلط تاریخی، مانند مرفه‌گرایی و اسراف، خشم و شهوت‌های بی‌مهار و تربیت‌نشده،

دلبستگی به عادات و عقاید خرافی مراثنی و بد فهمیدن دستور دین (فرمایشات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های شیراز، ۱۳۸۷/۰۲/۱۴).

موانع بیرونی

موانع و عوامل بیرونی عمدتاً توسط کسانی که به نحوی از انقلاب و هدف‌های انقلاب متضرر شدند، ایجاد می‌شود، مانند انحصارطلبان جهانی، اشترار داخل، توطئه‌های ابرقدرت‌ها و دست‌های اغواگر تبلیغاتی و سیاسی و اقتصادی آن‌ها (فرمایشات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های شیراز، ۱۳۸۷/۰۲/۱۴).

الزامات تحقق نظام انقلابی تمدن‌ساز در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله)

مهم‌ترین الزام و زیربنای حرکتی در طی مسیر فرایند تحقق نظام انقلابی تمدن‌ساز، تحول معنوی و روحی انسان‌هاست تا بتوانند از زیر بار تأثیر تربیت‌های طولانی غیر اسلامی رهایی یافته و به فهم مباحث اسلامی به شکل کارساز و پاسخگوی مسائل دنیای قرون معاصر دست یابند (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۴).

این تحول روی ارکان مختلف جهان‌بینی و بینش اسلامی استوار شده است. پنج رکن عمده جهان‌بینی اسلامی متناسب با نیازهای معرفتی عصر حاضر عبارتند از: توحید، تکریم انسان، تداوم حیات بعد از مرگ، استعداد بی‌پایان انسان در مسیر تکامل و حرکت تکاملی عالم به سمت تحقق حاکمیت حق و صلاح. اعتقاد به این پنج اصل کلیدی موجب پدید آمدن یک سلسله نتایج عملی در زندگی یک انسان مسلمان می‌شود و این فرد می‌تواند در حرکت کلی فرایند تحقق اهداف اسلامی ایفای نقش کند. نتایج عملی مذکور عبارتند از: عبودیت در برابر خدای متعال، هدف گرفتن تعالی، ترجیح فلاح و رستگاری اخروی بر سود دنیوی، مجاهدت و تلاش و مبارزه و در نهایت امید به پیروزی در همه شرایط (فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۰۹/۱۲).

نظام اسلامی، دولت اسلامی و کشور اسلامی، هر کدام مترتب بر همدیگر هستند. این‌ها همه یکسان و یک چیز نیستند (فرمایشات در دیدار دانشجویان نمونه و نمایندگان تشکل‌های مختلف دانشجویی، ۱۳۸۵/۰۷/۲۵). اگر دولت به معنای واقعی کلمه اسلامی شد، آنگاه کشور به معنای واقعی کلمه اسلامی خواهد شد (فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۰۹/۱۲). دولتی اسلامی است که می‌تواند کشور - و جامعه - اسلامی را به وجود آورد. وقتی کشور اسلامی پدید آمد، در پی آن تمدن اسلامی نیز به وجود خواهد آمد (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸).

مسئولان کشور باید بیش از هر موقع دیگر به سمت اسلامی شدن و مؤمنانه و مسئولانه زندگی کردن بروند و تلاش کنند تا سمت و سوی زندگی ایشان، زندگی علوی باشد و روح زندگی علوی - یعنی عدالت، تقوا، پارسایی، پاکدامنی، بی‌پروایی در راه خدا و میل و شوق به مجاهدت در راه خدا - را در خودشان زنده‌تر کنند (فرمایشات در دیدار مسئولان نظام، ۱۳۸۳/۰۸/۰۶).

مسئولین باید جهت‌گیری‌ها و رفتار اجتماعی و فردی خود و رابطه‌شان با مردم را با معیارهای اسلامی تطبیق دهند تا زمینه‌ساز تحقق اهداف اسلامی در کشور باشند. باید به طور مداوم جهت‌گیری‌ها را در مد نگاه خودشان قرار دهند و در مسیر این جهت‌گیری به سرعت حرکت کنند (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸) تا بتوانیم در زمان تعیین شده در چشم‌انداز ۱۴۰۴ به مرحله کشور اسلامی برسیم.

نمی‌توان توقع داشت که بدون اصلاح طبقه کارگزاران نظام اسلامی، مردم کشور و کل دنیا اصلاح شوند و کشور و دنیای اسلامی به وجود آید، البته بر همگان لازم است که در این مسیر استقامت و پایداری کنند و مسیر و جهت‌گیری را گم نکرده و مرتب خطاهای خودشان را اصلاح نمایند. اصلاح خود - توسط هریک از مسئولان - اولین و مهم‌ترین وظیفه در این دوران است. هریک از مسئولین قوای مقننه و قضائیه و مجریه و رده‌های گوناگون اداری و تصمیم‌گیری کشور باید بتوانند تا حد قابل قبولی خود را با معیارهای دینی و اخلاقی اسلامی تطبیق دهند.

مسئولان کشور باید همواره به خاطر داشته باشند که اگر خودشان را اصلاح کنند، جامعه اصلاح خواهد شد (فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۰۹/۱۲).

اگر دولت اسلامی شود، آنگاه کشور نیز اسلامی خواهد شد. اگر کارگزاران در رفتار سیاسی و اقتصادی‌شان به حد نصاب اسلامی برسند، آنگاه می‌توان انتظار داشت که دانشجو و جوان بازاری و کارمندان رده‌های پایین دولتی و عموم مردم نیز اسلامی رفتار کنند. ملامت کردن مردم در عدم رعایت نصاب‌های اسلامی قبل از آنکه مسئولین کشور به این شاخص‌ها پایبند باشند، عمل بیهوده‌ای است؛ چراکه به ما فرموده‌اند: «کونوا دعاة الناس بغير السننکم» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۶۷: ۳۰۹). اسلامی شدن حقیقی جامعه زمانی اتفاق می‌افتد که مسئولان با عمل اسلامی‌شان مردم را به مسلمان واقعی شدن دعوت کنند (فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۰۵/۲۸).

<p>عبودیت در برابر خدای متعال</p> <p>هدف گرفتن تعالی</p> <p>ترجیح فلاح و رستگاری اخروی بر سود دنیوی</p> <p>مجاهدت و تلاش و مبارزه</p> <p>امید به پیروزی در همه‌ی شرایط</p>	<p>تحول معنوی و روحی؛</p> <p>تحول ارکان جهان‌بینی و بینش اسلامی</p>	<p>مردم</p>	<p>الزامات تحقق نظام انقلابی تمدن ساز (مدظله العالی)</p>				
				<p>یعنی عدالت، تقوا، پارسایی، پاکدامنی، بی‌پروایی در راه خدا و میل و شوق به مجاهدت در راه خدا</p>	<p>رفتن به سمت اسلامی شدن و مؤمنانه و مسئولانه زندگی کردن (زندگی علوی)</p>	<p>مسئولان</p>	
				<p>جهت‌گیری‌ها و رفتار اجتماعی و فردی خود و رابطه‌شان با مردم را با معیارهای اسلامی تطبیق دهند.</p>			<p>کونوا دعاة الناس بغير السننکم با عمل اسلامی‌شان مردم را دعوت کنند.</p>
				<p>اصلاح خود و تطبیق دادن با معیارهای دینی و اخلاقی اسلامی</p>			

نتیجه گیری

براساس منظومه فکری امام خامنه‌ای^(مدظله)، انقلاب اسلامی و نظام مقدس برآمده از آن به منظور نیل به مرحله تمدن‌سازی باید به ترتیب مراحل پنجگانه انقلاب اسلامی، نظام اسلامی، دولت اسلامی، جامعه اسلامی و نهایتاً تمدن نوین اسلامی را طی نماید.

مهم‌ترین موانع تحقق نظام انقلابی تمدن‌ساز براساس فرمایشات مقام معظم رهبری^(مدظله) به دو بخش موانع «درونی» و «بیرونی» تقسیم می‌شوند. «موانع درونی» آن چیزهایی هستند که در درون مسئولین و آحاد مردم قرار دارند، مانند ضعف‌های فکری، ضعف‌های عقلانی، راحت‌طلبی، آسان‌گرایی، آسان‌پنداری، گریز از چالش‌ها، تربیت‌های اجتماعی و عادت‌های غلط تاریخی همچون مرفه‌گرایی و اسراف، خشم و شهوت‌های بی‌مهاری و تربیت‌نشده، دلبستگی به عادات و عقاید خرافی مراثی و بد فهمیدن دستور دین و «موانع بیرونی» عمدتاً توسط کسانی که به نحوی از انقلاب و هدف‌های آن متضرر شده‌اند، ایجاد می‌شود، مانند انحصارطلبان جهانی، اشرار داخل، توطئه‌های ابرقدرت‌ها و دست‌های اغواگر تبلیغاتی و سیاسی و اقتصادی آن‌ها.

الزامات تحقق نظام انقلابی تمدن‌ساز در اندیشه امام خامنه‌ای^(مدظله) در دو حوزه الزامات مرتبط با «مردم» و «مسئولان» بررسی می‌شود. مردم باید «تحول معنوی و روحی پیدا کنند» و «ارکان جهان‌بینی و بینش اسلامی ایشان متحول شود» که این امر منجر به عبودیت در برابر خدای متعال، هدف گرفتن تعالی، ترجیح فلاح و رستگاری اخروی بر سود دنیوی، مجاهدت و تلاش و مبارزه و امید داشتن به پیروزی در همه شرایط می‌شود. مسئولان باید به سمت «زندگی علوی» و اسلامی شدن و مؤمنانه و مسئولانه زندگی کردن حرکت نمایند. این امر به معنای آن است که ایشان باید در عدالت، تقوا، پارسایی، پاکدامنی، بی‌پروایی در راه خدا و میل و شوق به مجاهدت در راه خدا کوشا باشند و جهت‌گیری‌ها و رفتار اجتماعی و فردی خود و رابطه‌شان با مردم را با معیارهای اسلامی تطبیق دهند و ضمن اصلاح خود، با عمل اسلامی‌شان مردم را به اسلام و پیروی و حمایت از نظام اسلامی ترغیب و دعوت نمایند تا نظام اسلامی بتواند در مسیر خود به سمت تمدن‌سازی به صورت اثرگذار عمل نماید.

منابع

- قرآن کریم. ترجمه آیت الله ناصر مکارم شیرازی.
- ابن خلدون، عبدالرحمن (۱۹۶۰ م). المقدمة. بیروت: دار الکتب اللبنانی.
- ایوانز، گراهام، نونام، جفری (۱۳۸۱). فرهنگ روابط بین الملل. ترجمه حمیرا مشیرزاده و حسین شریفی طرازکوهی. تهران: نشر میزان، چ ۱.
- جمعی از نویسندگان (۱۳۹۲). فرایند تحقق انقلاب اسلامی از دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی؛ نقشه کلی انقلاب اسلامی تا تمدن نوین اسلامی (دفتر اول). تهران: بنیاد فرهنگ و اندیشه انقلاب، چ ۱.
- حییم، سلیمان (۱۹۹۵ م). فرهنگ معاصر یک جلدی انگلیسی فارسی. تهران: فرهنگ معاصر.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷). لغتنامه دهخدا. تهران: دانشگاه تهران، چ ۲.
- طلوعی، محمود (۱۳۸۵). فرهنگ جامع سیاسی. تهران: انتشارات علم، چ ۳.
- عمید، حسن (۱۳۶۹). فرهنگ عمید. تهران: سپهر، چ ۷.
- مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳ ق). بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار. بیروت: دار احیاء التراث العربی، چ ۲.
- معین، محمد (۱۳۸۶). فرهنگ معین. تهران: پارس نوین، چ ۴.
- مهیار، رضا (۱۳۷۰). فرهنگ ابجدی عربی-فارسی (ترجمه المنجد الأبجدی). تهران: انتشارات اسلامی، چ ۱.
- نوروزی، محمدجواد (۱۳۸۰). نظام سیاسی اسلام. قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله علیه، چ ۳.
- ویل دورانت (۱۳۳۱). تاریخ تمدن. ترجمه احمد آرام. تهران: سینا.

بیانات و مکاتبات مقام معظم رهبری (مدظله)

- خامنه ای، سیدعلی (۱۳۷۹/۰۷/۱۴). فرمایشات در جمع اساتید، فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه.
- _____ (۱۳۷۹/۰۹/۱۲). فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران.
- _____ (۱۳۸۰/۰۹/۲۱). فرمایشات در جمع کارگزاران نظام جمهوری اسلامی.

- ____ (۱۳۸۳/۰۸/۰۶). فرمایشات در دیدار مسئولان نظام.
- ____ (۱۳۸۴/۰۵/۲۴). فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران.
- ____ (۱۳۸۴/۰۵/۲۸). فرمایشات در خطبه‌های نماز جمعه تهران.
- ____ (۱۳۸۵/۰۷/۲۵). فرمایشات در دیدار دانشجویان نمونه و نمایندگان تشکل‌های مختلف

دانشجویی.

- ____ (۱۳۸۷/۰۲/۱۴). فرمایشات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های شیراز.
- ____ (۱۳۸۷/۰۷/۰۷). فرمایشات در دیدار دانشجویان.
- ____ (۱۳۹۰/۰۷/۲۴). فرمایشات در دیدار دانشجویان کرمانشاه.
- ____ (۱۳۹۲/۰۶/۱۴). فرمایشات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری.
- ____ (۱۳۹۷/۰۹/۱۲). فرمایشات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران.
- ____ (۱۳۹۷/۱۱/۲۲). فرمایشات در متن بیانیه گام دوم انقلاب.
- ____ (۱۳۸۲/۰۸/۱۳). سند چشم‌انداز بیست ساله نظام جمهوری اسلامی ایران.

